Vasile MELNIC

AFECŢIUNI EPONIMICE CA TERMENI MEDICALI ÎN LIMBA ROMÂNĂ LITERARĂ

Vocabularul limbii române este în dependenţă directă de evoluţia societăţii şi a gîndirii care reflectă modificările importante apărute în viaţa de toate zilele, în ştiinţă, cultură, tehnică etc., în tot anturajul de viaţă a omului şi a spiritualităţii umane.

În acest miraj vital al individului uman, un rol deosebit îl are cuvîntul, ca unitate de bază a limbii, care, prin complexitatea sa, prezintă un interes de prim ordin pentru toate disciplinele şi domeniile ştiinţifice.

Raportul dintre gîndire şi limbă, dintre limbaj, limbă şi vorbire, conţinut şi formă etc. se întîlnesc toate în aria cuvîntului. Şi, în acest plan, un rol aparte îi revine sensului unui cuvînt, al varietăţilor lui care pot fi de trei tipuri:

a) îngustarea sensului unui cuvînt, adică trecerea de la un sens general la unul particular (de exemplu, *steag* – unitate militară mică, drapel);

b) lărgirea sensului, trecerea de la un sens particular la unul general (de exemplu, *birou* = mobilă – încăpere – colectiv de conducere – căpetenie);

c) transferul de sens, în cazul dat fenomenul poate lua aspect de metaforă, sinecdocă, metonimie sau antonomază care, pentru a desemna un obiect, o calitate, un sindrom, o trăsătură specifică se utilizează – în afară de un nume comun – un nume propriu, nume de familie, prenume etc. Astfel, cînd cineva spune: acesta *este un Cicero* sau este *un Brâncuşi* etc. e vorba de totalitatea anumitor particularităţi, calităţi, semne care exprimă relaţia, numele autorului şi faptele lui, ocupaţia, elementele de compunere ale activităţii etc.

Cînd profesorul se adresează elevilor (studenţilor): „Deschideţi Eminescu la pagina 50”, acesta propune analiza unei poezii, de exemplu, din volumul **Poezii** (vol. I, II) al poetului. E vorba deci de o metonimie sau antonomază, cînd, prin numele autorului, se are în vedere denumirea operei, viaţa şi creaţia poetului, epoca în care a trăit etc. E vorba de o totalitate de părţi componente care o reprezintă un nume propriu, o singură personalitate – Eminescu, Luceafărul poeziei româneşti.

În ştiinţa medicală am putea, de asemenea, vorbi de aşa-numita antonomază cînd pentru a desemna o calitate, o metodă, un sindrom, o maladie, o operaţie originală etc. se foloseşte un nume propriu, nume al autorului care a depistat, descris sau a tratat pentru prima dată fenomenul dat. Şi în această situaţie vorbim de o totalitate de semne, simptome, caracteristici biochimice, terapeutice etc. prin care se manifestă maladia respectivă. Astfel, cînd spunem: el are *Botkin* sau *boala Basedow*, *maladia Marinescu*, *sindromul Vulpian* etc. se are în vedere afecţiunea respectivă care include mai multe simptome, semne caracteristice numai pentru această boală. În primul caz e vorba de hepatită virală, icterul cataral infecţios etc.; *boala Basedow* e o maladie provocată de hiperactivitatea secretorie a glandei tiroide, hiperplazie difuză cu tulburări cardiovasculare, tremurături digitale, slăbire, termofobie, astenie etc. *Maladia Marinescu* este o formă ciclică de amiotrofie, manifestată prin scăderea în volum a unui muşchi etc., descrisă pentru prima dată în 1937; *sindromul Vulpian* – e un sindrom neurologic al

BDD-A20920 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.64 (2026-11-19 22:49:37 UTC)

coloanei simpatice dorsale etc. Unii savanţi-medici (de exemplu George Russu) propun ca aceste maladii şi sindroame cu nume proprii să fie numite afecţiuni eponimice.

Cuvîntul *eponim* e de origine greacă, dar în limba română a venit prin filiera limbii franceze (*eponyme*) şi semnifică „care dă numele său", adică numele de autor care se dau diferitelor boli, sindroame, metode, procese operatorii etc. depistate, descoperite, descrise, experimentate pentru prima dată în ştiinţa medicală.

Termenii *eponim*, *eponimic* sînt utilizaţi destul de frecvent şi în toponimie, unde atestăm o mulţime de denumiri de locuri, toponime de tipul: *Vadul lui Isac*, *Vadul Raşcov*, *Fîntîna lui Ciocîrlan* (cu tot pămîntul din jur), *Izvorul lui Matachi (Dumitru)* etc. Dacă acceptăm că termenul este un cuvînt sau o sintagmă (grup de cuvinte) care numeşte în mod precis o noţiune specială, dintr-un anumit domeniu ştiinţific, tehnic, social-politic, artistic, medical etc. în corelaţie cu alte noţiuni din domeniul respectiv (vezi N. Corlăteanu, I. Melniciuc, **Lexicologia**, Chişinău, 1992, p. 141), atunci sintagmele cu nume proprii, de tipul *maladia Basedow*, *Tuberculul Assaky (operaţia Assaky)*, *sindromul Teodorescu*, *maladia Botkin* etc. pot fi consideraţi *termeni eponimici, îmbinări terminologice eponimice* sau *sintagme terminologice eponimice*.

În lingvistică este o disciplină specială care se numeşte *onomastica* (din greceşte – *onoma*, *onymos* „nume") şi care cercetează numele proprii de persoană, adică antroponimele (nume de familie, prenume, supranume etc.) şi toponimele (denumiri de locuri, dealuri, văi, localităţi). Numele proprii se mai numesc *onime* şi denumesc obiecte unice, o persoană, un individ concret (de exemplu, Decebal).

Onimele (ca şi numele comune) servesc ca mijloace de informaţii şi de exprimare a unei semnificaţii, manifestări omeneşti, credinţă, tradiţii, obiceiuri, ocupaţii, diferite afecţiuni etc. În ştiinţă „repertoriul onimic" (constatarea toponimistului A. Eremia) este prezentat de o mulţime de nume proprii, nume de persoane, savanţi, medici, cercetători, ingineri etc. care au contribuit esenţial la rezolvarea multor probleme de importanţă teoretică şi practică, ce ţin de societatea umană. Astfel, în ştiinţa medicală, după cum s-a spus, au fost depistate şi descrise variate maladii şi sindroame care poartă numele autorului, care le-a descoperit pentru prima dată.

Mulţimea de afecţiuni, maladii, sindroame în vocabularul medical ştiinţific este identificată cu nume proprii şi, desigur, eliminarea lor din acest arsenal terminologic ştiinţific medical este imposibilă, deoarece aceste afecţiuni sînt intrate în practica medicală de ani de zile şi nu pot fi ignorate. Sistemul terminologic indicat prezintă în fond un aspect fixat, documentat şi acceptabil în exprimarea şi comunicarea ştiinţifică medicală. El există în limbajul ştiinţific medical, facînd parte din terminologia medicală internaţională.

În continuare prezentăm o serie de afecţiuni eponimice sau termeni eponimici utilizaţi în literatura medicală cu explicaţia respectivă, indicînd uneori şi anul depistării maladiei sau a sindromului respectiv. Termenii sînt selectaţi din mai multe surse medicale şi reflectă totalitatea unor semne, particularităţi pentru fiecare boală şi sindrom:

Maladia Abrikosov – mioblastom sau miom fibroblastic; descris în 1926.

Maladia Addison – insuficienţă suprarenală cronică; boala se mai numeşte bronzată sau caşexie bronzată; descrisă prima dată în anul 1855.

Sindromul Andersen – fibroză chistică a pancreasului, cu tulburări

BDD-A20920 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.64 (2026-11-19 22:49:37 UTC)

digestive, bronşite, transpiraţii abundente; descris şi depistat în 1938.

Maladia Armstrong – meningită limfocitară acută benignă; descrisă în 1934.

Operaţia Assaky – o originală tehnică operatorie neurochirurgicală prezentată ca teză de doctorat şi susţinută la Paris. George Assaky (1855-1899), nepotul cărturarului Gh. Asachi, profesor chirurg la Facultatea de Medicină din Bucureşti.

Sindromul Babinski – afecţiune neurologică cu tremurături, hipotonie musculară, tulburări de vorbire etc.

Maladia Bechterew – citoză traumatică ereditară; eritem palmoplantar simetric ereditar; anomalie congenitală a capilarelor cutanante cu roşeaţă congestivă a pielii.

Maladia Calvé – osteocondrită vertebrală infantilă; depistată în 1925.

Maladia Devic – neuromielită optică acută; descrisă în 1894.

Maladia Edelman – anemie infecţioasă cronică; descrisă în 1936.

Maladia Filatov – mononucleoză infecţioasă, febră ganglionară; descrisă în 1889.

Maladia Fiedler – miocardită interstiţială sau miocardită alergică; descrisă în 1899.

Sindromul Garcin – paralizia muşchilor oculo-motori; descris în 1927.

Maladia Glisson – rahitism; depistat în 1650.

Sindromul Konovalov – sindrom hepatocerebral determinat de afecţiuni ale ficatului, îndeosebi în cazul cirozei hepatice; descris în 1960.

Operaţia Krasnov – operaţie de transplantare a cristalinului artificial; efectuată pentru prima dată în 1969.

Maladia Ley (Lei) – apercepţie auditivă congenitală; descrisă în 1930.

Maladia Lindau – angiomatoză retinocerebrală, tumoare vasculară retinocerebrală benignă; descrisă în 1926.

Maladia Malassez – maladie chistică a testiculelor; descrisă în 1970.

Maladia Marinescu – formă ciclică de amiotrofie, manifestată prin scăderea în volum a unui muşchi; descrisă în 1937.

Sindromul Minkovski – anestezie emoţională; descris în 1945.

Maladia Monakov – microcefalie la copii; descrisă în 1926.

Maladia Noica – Niculescu – Horneţ – afecţiune neurologică cu atrofia alivo-cerebeloasă, prin tulburări grave de echilibru în contrast cu manifestări minime de coordonare; descrisă în 1874.

Sindromul Noonan – cardiopatie congenitală cu numeroase şi variate dismorfii; descris în 1966.

Maladia Osler – endocardită malignă lentă; infecţie bacteriană a endocardului; descrisă în 1882.

Maladia Parkinson – paralizie cu tremurături sau paralizie agitantă; descrisă în 1817.

Maladia Pierson – osteocondrită necrotică pubiană; descrisă în 1929.

Maladia Reclus – mastoză chistică; boală chistică a sînului.

Maladia Sever – necroză aseptică a calcaneului; descrisă în 1912.

Maladia Varendal – cloroză; anemie hipocromă microcitară (la fete); descrisă în 1615.

Sindromul Vulpian – sindrom neurologic al coloanei simpatice dorsale manifestat prin iritarea coarnelor laterale ale măduvei toracice, parestezii la nivelul membrelor superioare, senzaţii anormale de cald sau rece, paloarea sau roşeaţa tegumentelor; descris în 1971.

Maladia Wilson – foliculita roşie; cheratoză pilară roşie atrofiantă a feţei; descrisă în 1867.

Maladia Zahorski – angină herpetică; stomatită herpetică; descrisă în 1920.

Sindromul Zondec – obezitate

BDD-A20920 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.64 (2026-11-19 22:49:37 UTC)

prin retenţie de apă şi sare; afecţiune endorinologică; obezitate hipofizo-suprarenală.

Din cele cîteva mii de afecţiuni eponimice ca termeni medicali în lista prezentată sînt indicate doar unele boli şi sindroame care se referă la: aparatele respirator, cardiovascular, digestiv, genito-urinar; la hematologie, neurologie, psihiatrie, endocrinologie, chirurgie, dermatologie, oftalmologie, stomatologie, otorinolaringologie etc. Prin aceşti termeni eponimici şi definiţiile lor, poate şi cu unele deficienţe la expunerea lor, autorul a căutat, cu bune intenţii, a pune la dispoziţia medicilor, a studenţilor-medici, rezidenţilor un material informativ care să-i ajute în munca şi activitatea lor profesională şi ştiinţifică, pentru a-şi aprofunda unele cunoştinţe de specialitate şi a-şi face o imagine mai completă asupra afecţiunilor din sfera lor de cercetare şi tratare din acest bogat arsenal ştiinţific medical internaţional.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE

1. Valeriu Rusu, **Mic dicţionar medical**, Iaşi, vol. I, II, 1983.

2. N. A. Constantinescu, **Dicţionar onomastic românesc**, Bucureşti, 1963.

3. N. Corlăteanu, I. Melniciuc, **Lexicologia**, Chişinău, 1990.

4. George Russu, **Maladii şi sindroame cu nume proprii**, Iaşi, 1985.

5. Anatol Eremia, **Unitatea patrimoniului onomastic românesc**, Chişinău, 2001.

6. Vasile Melnic, **Dar făcut de Dumnezeu – materna**, Chişinău, 2003.

Marea Baltică, 1955

BDD-A20920 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.64 (2026-11-19 22:49:37 UTC)